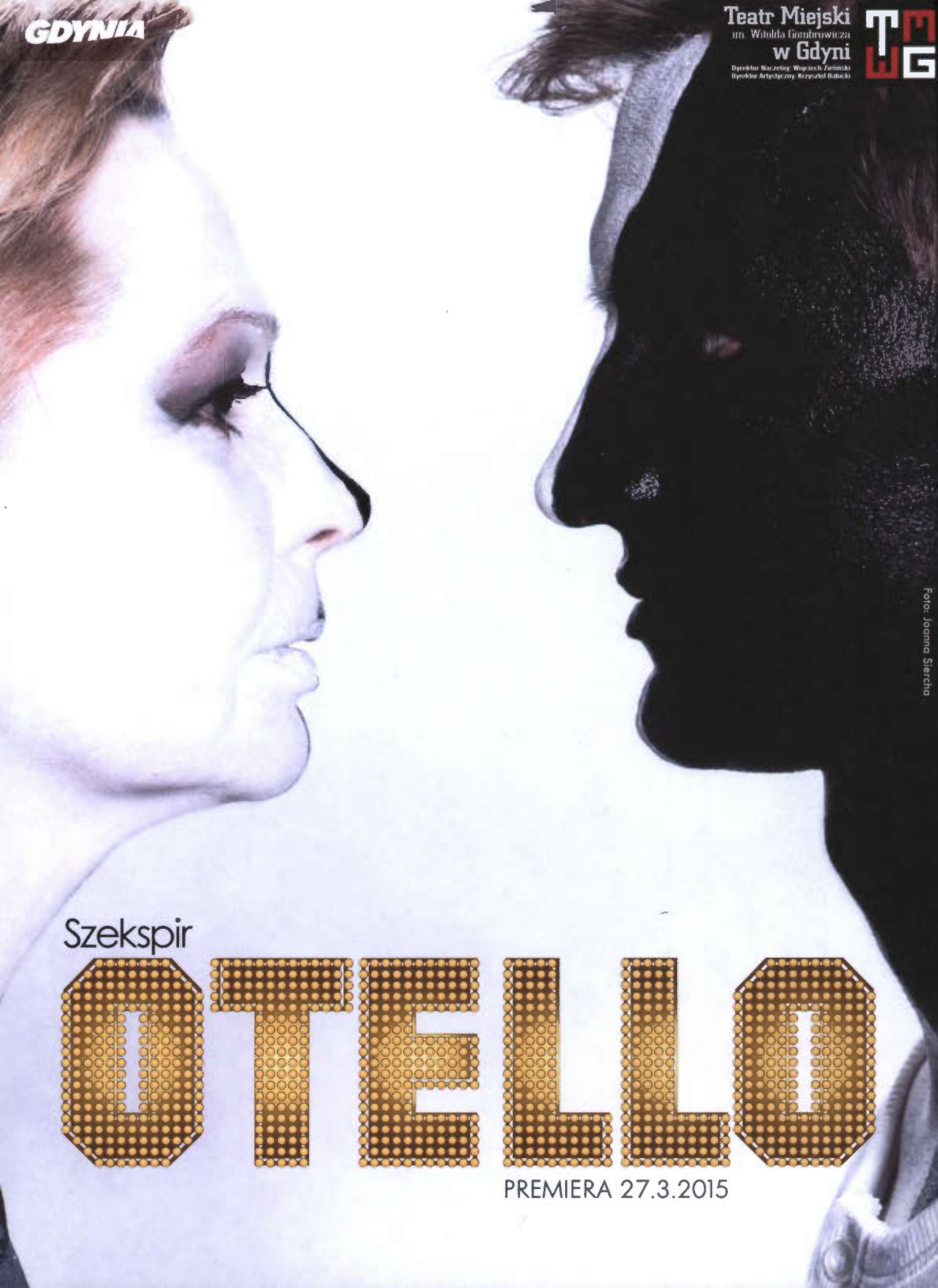

GDYNIA

Teatr Miejski
im. Witolda Gombrowicza
w Gdyni

dyrektor: Beata Wójcicki-Zaraska
dyrektor artystyczny: Krzysztof Sokoł

Szekspir

OTELLO

PREMIERA 27.3.2015

Szekspir

OTELLO

REŻYSERIA:

WALDEMAR RAŹNIAK

OPRACOWANIE DRAMATURGICZNE:
PIOTR GRZYMISŁAWSKI

DEKORACJE I ŚWIATŁO:
JAN POLIVKA

KOSTIUMY:
MARTYNA KANDER

MUZYKA:
KAROL NEPELSKI

CHOREOGRAFIA:
LIWIA BARGIEŁ

ASYSTENT REŻYSERA:
OLGA BARBARA DŁUGOŃSKA

INSPICJENT:
MACIEJ SYKAŁA

SUFLER:
EWA GAWRON

PRODUCENT:
EWA WOJCIECHOWSKA - CHODOREK

PREMIERA: 27 MARCA 2015
Z OKAZJI MIĘDZYNARODOWEGO DNIA TEATRU

MATEUSZ NĘDZA

OBSADA

OTELLO

MATEUSZ NĘDZA / MACIEJ WIZNER

BRABANTIO

EUGENIUSZ KRZYSZTOF KUJAWSKI

CASSIO

GRZEGORZ WOLF

IAGO

RAFAŁ KOWAL

RODRIGO

DARIUSZ SZYMANIAK

DOŻA WENECKI

STEFAN IŻYŁOWSKI

MONTANO

SZYMON SĘDROWSKI

GRATIANO

LEON KRZYCKI

LODOVICO

MARTA KADŁUB

DESDEMONA

DOROTA LULKA

EMILIA

OLGA BARBARA DŁUGOŃSKA

BIANKA

MONIKA BABICKA

PIERWSZY SENATOR

ELŻBIETA MROZIŃSKA

CYPRYJKA

AGATA MOSZUMAŃSKA

CYPRYJCZYK

GRZEGORZ PACANOWSKI

MACIEJ WIZNER

CZARNE JEST CZARNE, A BIAŁE JEST BIAŁE

Otello dusi Desdemonę. Czyni to w afekcie, fałszywym przekonaniu, wszak żadnej zdrady nie było. Podjudza go do tego Jago, budząc w Maurze chorobliwą zazdrość. Jednak nie intryga jest tu zdumiewająca, a zapamiętanie w złości, jakie ogarnęło Otella. Wydaje się, że nawet Jago jest tym zaskoczony.

Zalóżmy, tylko na chwilę, że Otello nie jest porywczym głupcem, emocjonalnym impotentem czy chorym człowiekiem. Jak wówczas odpowiedzieć na zasadnicze pytanie: dlaczego nie ma w sztuce Szekspira sceny, w której wysłuchuje on racji Desdemony?

Mówi się, że zazdrość jest ślepa, ale co właściwie znaczy to stwierdzenie? Czy w stanie tzw. równowagi psychicznej możemy o sobie powiedzieć, że wszystko widzimy wyraźnie i wiemy z całą pewnością, jak należy osądzić czyny niegodziwe, a jak się od nich ustrzec? Skoro jednak już sądzimy Maura, założmy – również tylko na chwilę – że i my jesteśmy ślepi (niepoprawność polityczna tego słowa nie jest tu bez znaczenia) i że w obrazie, który postrzegamy, nie wszystko jest wystawione na nasze widzenie.

Zalóżmy też na chwilę, że postać Maura w sztuce Szekspira, wbrew temu, co sądzi o tym w swoich szkicach Lampedusa¹, nie wynika z pomyłki poety ze Stratfordu w interpretacji włoskiego słowa *moro*, oznaczającego nie Murzyna, a pana Moro – nazwiska popularnego ówczesznie w Bergamo.

Jeżeli przyjmemy, że Maur oznacza rzeczywiście Maura, i że ma to zasadnicze znaczenie w planie sztuki, odsłoni się przed nami obraz, w którym Szekspir odmalował ponadczasową tendencję ludzi do pogrążania się w bezmyślności swej epoki. Bezmyślności, nakazującej w „Innym” upatrywać egzotycznej, fascynującej i niepokojącej zarazem tajemniczości, którą należy oswoić za pomocą znanych sobie obrazów i przedstawień. Bezmyślności, bezwzględnie wykorzystywanej przez ludzi sprawujących władzę, stanowiących o prawie moralnym i politycznym. Maur, jako postać znajdująca się na styku kultur, będzie bożkiem na pokaz, słońcem, które oślepi a jednocześnie dzikusiem, odmieńcem i słowem-obelgą. Otello znajdzie się we władaniu języka, który doskonale posiadał Jago – w jego ustach język piętnuje,

tworzy rzeczywistość wywiedzioną ze stereotypów. W tak użytym języku aforyzmy mogą – bez niuansów – kształtować uproszczoną rzeczywistość i rezonować coraz silniej w naszej świadomości, wsączając w nią uproszczoną wizję rzeczywistości. Wtedy słowa Brabantia z końca aktu pierwszego: „Jak ojca zwiódł, tak męża zwieść może”, mogą przemienić fikcję w przekonanie. Udajmy więc, znowu tylko na chwilę, że Maur Wenecki nie jest tylko figurą, sprzecznym wewnątrznie tytułem (Maur Weneccjaninem, w państwie weneckim prowadzącym wojnę z muzułmańskimi Turkami), a człowiekiem, który – mimo, że niemożliwy, bo stworzony na kształt naszych wyobrażeń – naprawdę istnieje. Skoro tak, skąd pewność, kim jest Otello i jakie są jego motywacje? Staje się na naszych oczach zbrodniarzem i musi zostać za swój czyn osądzony. Jednak rozmiar, jaki przybiera ta zbrodnia w sztuce Szekspira zdumiewa i niepokoi najbardziej

Otello: „Takich ode mnie chciano opowieści: o Kanibalach, o Antropofagach, o ludziach, którym głowy wyrastają ze środka piersi”

Jeszcze w pierwszej połowie XX wieku w miastach Europy można było oglądać, za barierką, przedstawicieli odmiennych „ras”. Wszelkiego rodzaju „wystawy kolonialne” czy „wioski afrykańskie”, odwiedzane przez miliony ludzi, ustanawiały hierarchie i rozdawały role – obserwatora i obserwowanego, dominującego i dominowanego. Za ich pomocą ideologia kolonialna zakorzeniła się głęboko w rodzącej się właśnie kulturze masowej po prostu podczas niedzielnego spaceru (...). „Oglądani” mieli odgrywać stereotyp siebie samych, stylizować własne zwyczaje kulturowe i „techniki ciała”. Wielu z nich od lat przebywało w Europie, podczas pokazów nie mogli jednak zdradzać oznak „ucywilizowania”. (Olga Stanisławska „Stojąc, wyeksponowani w ten sposób...”. Od „ludzkiego zoo” do „ludzkiej instalacji” i z powrotem, czyli co począć z obrazami hegemonicznej opresji [w:] „Widok. Teorie i praktyki kultury wizualnej” 2014 nr 7.)

Jago: „Jestem w intrydze czarnym charakterem?”

Jago stanowi egzemplifikację idei *acte gratuit*², pojęcia obcego myśli greckiej. Figura po raz pierwszy pojawiła się w Wyznaniach św. Augustyna, mianowicie w opowieści o gruszy. Augustyn pisze:

¹ Giuseppe Tomasi di Lampedusa, *Szekspir*, Warszawa 2001

² *L'acte gratuit* – nieuzasadnione postępowanie, bezcelowy, najczęściej zbrodniczy występ.

Gdy byłem młody zapragnąłem ukraść i ukradłem, bynajmniej nie biedą skłoniony, lecz tylko niedostatkim uczciwości, wstrętem do niej i upodobaniem do występku. Ukradłem to, czego miałem już i tak za wiele, i to lepszego rodzaju. Otóż w pobliżu naszej winnicy rosła grusza obsypana owocami, nie odznaczającymi się zresztą ani szczególnie pięknym wyglądem, ani zaletami smaku. Ja i paru podobnych do mnie młodych nicponiów poszliśmy otrząsnąć grusze i zabrać owoce. Było to późną nocą, gdyż zgodnie z naszym niechlubnym obyczajem przeciągaliśmy aż do tej pory zabawy na polach. Mnóstwo tego zgarnęliśmy, nie po to, by jeść, lecz ot – żeby rzucić świniom. Może coś tam z tego sami też zjedliśmy, lecz prawdziwą uciechą było czynienie czegoś, co było zabronione (...).

Idea takiego działania, absolutne domaganie się prawa do autonomii osobistej, zdawało się Augustynowi ośrodkowym problemem etyki. Motywem działania nie jest przyjemność, nie jest nim ból albo racjonalność czy irracjonalność – działamy dla samego działania. (W.H. Auden, *Wyznania św. Augustyna*)

Otello: „Cudowne stworzenie! Jeżeli cię nie kocham, niech mnie wchłoną czeluści piekieł; ale kocham przecież, a gdy przestanę – świat znów się usunie w pierwotny chaos”

Radosny dyskurs.

– „Kocham Cię, kocham cię!” Czy to szalone wyznanie miłości, płynące prosto z ciała, niepowstrzymane, powtórzone, nie skrywa jakiegoś braku? Nie musielibyśmy mówić tych słów, gdyby nie chodziło o zaciemnienie – jak czyni to mątwą swoim atramentem – porażki pragnienia nadmiarem pewności. (Roland Barthes, *Roland Barthes*)

Desdemona: „Mam pod powiekami piasek: czy wróży to łzy?”

Skąd pochodzi to czarne słońce? Z jakiej niepokojącej galaktyki biorą się jego niedostrzegalne, a uciążliwe promienie, które przykuwają mnie do ziemi, do łóżka, prowadzą do utraty mowy, do rezygnacji? Zranienie, którego właśnie doznałam, uczuciowa lub zawodowa porażka, męka czy też rozpacz, które wpływają na moje relacje z bliskimi, są często łatwo rozpoznawalnym źródłem mojej rozpacz (...). Jednak

siła wydarzeń, które wywołują we mnie depresję, jest często nieproporcjonalna do nieszczęścia, które nagle mnie ogarnia. Co więcej, okrutne rozczarowanie, którego doświadczam tu i teraz, wydaje się budzić pogłos dawniejszych traum, po których, jak to sobie uświadamiam, nie potrafiłam dokonać żałoby. (...) Moja depresja pozwala mi zrozumieć, że nie umiem tracić: być może nie umiałam odnaleźć zadośćuczynienia mojej straty? Wynika stąd, że każda strata pociąga za sobą utratę mojego bytu – oraz samego Bycia. Człowiek w depresji [le déprimé] to radykalny, smutny ateista. (Julia Kristeva, *Czarne słońce. Depresja i melancholia*)

Jago: „Wicie już swoje. Nie pytajcie więcej, odtąd nie powiem ani słowa”

W ostatniej scenie Jago milczy. Po co ma mówić? Wszystko staje się jasne. Świat się zawalił. Ale tylko dla Otella. Nie dla niego. Pogruhoczą mu kości, ale może triumfować. Jego tortury i śmierć nie są przywróceniem sprawiedliwości. Do niczego właściwie nie służą. Są poza sztuką. Nawet w sensie dosłownym. Ale Jago zwycięża nie tylko w intelektualnym planie tragedii, również w samej jej tkance w materii i w języku. (Jan Kott, *Szekspir współczesny*)

Nikt z nas nie ma możliwości zobaczyć siebie samego – poza odbiciami i wizerunkami swego oblicza – tak, jak ujrzeć mogą nas inni. Jesteśmy skazani na porządek wyobrażeń o sobie, zapośredniczony w spojrzeniu innych i w języku, którym się wyrażają. Jakie wyobrażenie nosi w sobie Otello?

Piotr Grzymiński

William Szekspir (1564 – 1616), angielski poeta, dramaturg, aktor. Uznawany za jednego z najwybitniejszych pisarzy literatury angielskiej, reformatorów teatru i znawcę duszy ludzkiej. Jego dramaty są do dziś najpopularniejszymi sztukami teatralnymi, bo dotyczą tematów ponadczasowych i emocji, które z upływem lat pozostają niezmiennie.

Teatr Miejski
im. Witolda Gombrowicza
w Gdyni

Dyrektor Naczelny **Wojciech Zieliński**
Dyrektor Artystyczny **Krzysztof Babicki**
Kierownik literacki **Paweł Huelle**
Dział Literacki **Sabina Czupryńska, Marzena Szymik-Mackiewicz**
Koordynator pracy artystycznej **Marta Paubicka**
Dział Edukacji **Anna Zalewska-Uberman**
Księgowość **Krystyna Mękwinska (główna księgowa), Renata Kierznikiewicz**
Specjalista ds. plac **Danuta Bartek**
Administracja **Ilona Czech (kierownik), Magdalena Czaplicka**
Sekretariat **Blanka Balicka**
Kierownik techniczny **Marek Perkowski**
Główny brzdajder sceny **Arkadiusz Brandys**
Zespół obsługi sceny **Leszek Hoppe, Maciej Klimowicz, Michał Klimowicz, Grzegorz Pacanowski**
Akustycy **Wiesław Miecznikowski, Daniel Maciejewski**
Oświetleniowcy **Marek Perkowski, Krzysztof Werner, Andrzej Formella**
Warsztaty **Monika Müller, Włodzimierz Milecki, Zbigniew Waszak, Piotr Groch**
Pracownia krawiecka **Bożena Kulas, Ewa Badziong**
Pracownia fryzjerska i charakterystyzatornia **Jadwiga Pikiwicz**
Garderobiane **Marzena Bochnak, Violetta Jarzycka**
Rekwizytor **Krzysztof Dąbek**
Konservator **Janusz Smyk**
Transport **Tomasz Smyk**

Opracowanie i redakcja programu **Sabina Czupryńska, Marzena Szymik-Mackiewicz**
Projekt graficzny **Estilla ADagency**

Licencja na wystawienie utworu została wystawiona przez Stowarzyszenie Autorów ZAiKS.

Biuro Promocji:

Iwona Walkusz, Anna Lipińska
telefon: 58 660 59 22
poniedziałek – piątek 9.00-16.00

Kasa Teatru:

Edyta Łapińska, Renata Smolińska
telefon: 58 660 59 46
wtorek – piątek 11.00 – 19.00
sobota – niedziela 15.00 – 19.00
kasa@teatrgombrowicza.art.pl

Całodobowa informacja o spektaklach:

telefon: 58 660 59 20

Teatr Miejski im. Witolda Gombrowicza w Gdyni

81 – 381 Gdynia, ul. Bema 26

www.teatrgombrowicza.art.pl

sekretariat@teatrgombrowicza.art.pl

W PRZYGOTOWANIU:

Paweł Huelle ŻÓŁTA ŁÓDŻ PODWODNA, Reżyseria: Krzysztof Babicki

Prapremiera: 30.05.2015

Sponsorzy:

Partner Teatru:

Współpraca redakcyjna

ZE ZBIORÓW
Instytutu Teatralnego

Patronat medialny:

Szekspir

OTELLO

PREMIERA 27.3.2015

Foto: Joanna Siercha

Szekspir

OTELLO

Tłumaczenie: STANISŁAW BARAŃCZAK

PREMIERA: 27 MARCA 2015
Z OKAZJI MIĘDZYNARODOWEGO DNIA TEATRU

Reżyseria: WALDEMAR RAŹNIAK

Dramaturg: PIOTR GRZYMISŁAWSKI

Dekoracje i światło: JAN POLIVKA

Kostiumy: MARTYNA KANDER

Muzyka: KAROL NEPELSKI

Choreografia: LIWIA BARGIEŁ

Asystent reżysera: OLGA BARBARA DŁUGOŃSKA

Wielki, zaskakująco aktualny dramat Szekspira. Historia kontrowersyjnej miłości, nieodwracalnych w skutkach manipulacji i zabójczej namiętności. Otello kocha Desdemonę wielką, szaleńczą miłością. Ale - wciągnięty przez opętanego zazdrością Jagona w sieć kłamstw i intryg, popełnia największą zbrodnię, zabija ukochaną.

Nie ma odwrotu. To świat, w którym emocje są na usługach interesów, a wzniosłe ideały rozbijają się o cynizm i wyrachowanie. Miłość, manipulacja i morderstwo

OBSADA

OTELLO – Mateusz Nedza / Maciej Wizner

BRABANTIO – Eugeniusz Krzysztof Kujawski

CASSIO – Grzegorz Wolf

IAGO – Rafał Kowal

RODRIGO – Dariusz Szymaniak

DOŻA WENECKI – Stefan Iżyłowski

MONTANO – Szymon Sędrowski

GRATIANO – Leon Krzycki

LODOVICO – Marta Kadłub

DESDEMONA – Dorota Lulka

EMILIA – Olga Barbara Długońska

BIANKA – Monika Babicka

PIERWSZY SENATOR – Elżbieta Mrozińska

KOBIETA – Agata Moszumańska

Biuro Promocji: tel. 58 660 59 22
czynne: poniedziałek – piątek 9.00-16.00

Kasa teatru: tel. 58 660 59 46
czynna: wtorek – piątek 11.00-19.00
sobota – niedziela 15.00-19.00
kasa@teatrgombrowicza.art.pl

Całodobowa informacja o spektaklach 58 660 59 20

Teatr Miejski im. Witolda Gombrowicza w Gdyni
81-381 Gdynia, ul. Bema 26
www.teatrgombrowicza.art.pl
sekretariat@teatrgombrowicza.art.pl

ZE ZBIORÓW
Instytutu Teatralnego

Partner Teatru

